

Faktablad

MSB Forskning

Publikationsnummer MSB2499 – november 2024

Hur fungerar kommunikation under krig?

Kommunikation under krig kräver särskilda åtgärder. Viktig infrastruktur kan vara skadad och den digitala miljön är en del av slagfältet. I den här kunskapsöversikten beskrivs forskning om kommunikation från krigets Ukraina och förebyggande kommunikationsinsatser från länder i Östersjöområdet.

Risikkommunikation handlar om att stödja befolkningen att vidta åtgärder i förebyggande syfte inför en potentiell kris-situation. Medborgarna ska sedan kunna klara av att både tillgodose sina egna grundläggande behov och att hjälpa andra när en kris inträffar. Strömavbrott och övrig infrastruktur som inte fungerar kan uppstå i såväl krigssituationer som i samband med extrema stormar eller stora översvämningar. Det som skiljer krig från kris är förekomsten av en antagonistisk aktör. Krigföringen kan dessutom ske på flera fält samtidigt, både i den fysiska och i den digitala miljön. Syftet är att påverka människors sätt att tänka och agera.

Erfarenheter från kriget i Ukraina visar att sociala medier spelar en stor roll när det gäller strategisk kommunikation från myndigheter till medborgare. Emellertid sker kommunikationen i ett förändrat medielandskap, där medborgarna och civilsamhälle inte enbart är mottagare utan också viktiga medskapare av kommunikation. Medborgarna rapporterar till ukrainska

Kontakta oss:
Tel: 0771-240 240
registrator@msb.se
www.msb.se

Risk- och kris-kommunikation före och under krig: En kunskapsöversikt

Ansvarig forskare

Minna Lundgren, fil.dr.
Mittuniversitetet
Risk- och krisforskningscentrum (RCR)

010-142 88 19
Minna.lundgren@miun.se

Medverkande forskare

Maja Klinga, doktorand
Mittuniversitetet

Olga Filippova, docent
University of Eastern Finland och
Karazin Kharkiv National University

Foto: Michael Daughtrey

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

myndigheter via sociala medier om ryska krigsbrott och om iakttagelser av rysk militär och utrustning. Sociala medier används också för att varna för beskjutning, för att mobilisera motstånd, för att identifiera och upplysa om desinformation, och för sökande efter släktingar. Kunskapsöversikten visar hur både civilsamhälle och befolkning blir viktiga medaktörer i krissituationer som präglas av störningar i viktig infrastruktur. Exempel från krigets Ukraina kan vara till gagn för svenska myndigheters fortsatta arbete med risk- och kriskommunikation. Dock finns det kunskapsluckor som rör kommunikation med människor som inte använder sociala medier, exempelvis äldre och personer med vissa funktionsnedsättningar.

Rysslands annektering av Krim, krigföringen i Donbass och den fullskaliga invasionen av Ukraina har också påverkat säkerhetsläget runt Östersjön. Kunskapsöversikten redovisar kommunikationskampanjer riktade till befolkningen i Estland, Finland, Lettland och Litauen. I dessa länder har myndigheter, precis som i Sverige, tagit fram kortare broschyrer om krisberedskap. Samtliga länder, förutom Finland, informerar om hemberedskap och särskilda åtgärder i händelse av krig. Det finns också stora skillnader mellan länderna vad gäller tillgänglighetsanpassning för språkliga minoriteter och personer med funktionsnedsättningar.

Vi har identifierat flera kunskapsluckor i forskningen om kommunikation med befolkningen före och under krig. Ett exempel är kunskap om hur viktig information kan spridas av aktörer som annars inte ansvarar för officiell risk- och kriskommunikation. Det kan handla om hur yrkespersoner som exempelvis sjukvårdspersonal och socialsekreterare kan bistå med information till utsatta och marginaliserade grupper i samhället.

Rapporten lyfter fram följande fyra rekommendationer:

- Ta fram flexibla och funktionella metoder för kommunikation med en heterogen befolkning under krig.
- Utveckla utbildningar till en heterogen befolkning om desinformation och digital säkerhet.
- Ta fram informationsmaterial om krig som riktar sig till och är anpassat till barn och unga.
- Utveckla information om evakuering och utrymning under kris och krig.